

Solistički koncert

Paić, Andrea

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:173591>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST
STUDIJ PJEVANJA

ANDREA PAIĆ

SOLISTIČKI KONCERT

ZAVRŠNI RAD

MENTOR:

doc. art. Vlaho Ljutić

Osijek, 2019.

Sadržaj	
Sažetak	
Uvod	1
1. Christof Wilibald Glück: „O del mio dolce ardor“	2
1.1 Christof Wilibald Glück	2
1.2. Analiza pjesme „O del mio dolce ardor“	3
2. Georg Friedrich Händel: „Oh, had I Jubal's lyre“	4
2.1. Georg Friedrich Händel	4
2.2. Oratorij „Jošua“	4
2.3. Analiza arije „Oh, had I Jubal's lyre“	5
3. Franz Schubert: „Nacht und Träume“ i „An den mond“	6
3.1. Franz Schubert	6
3.3. Analiza pjesme „An den mond“	7
3.2. Analiza pjesme „Nacht und Träume“	8
4. Sergej Rachmaninoff: „Son“ i „Ja ždu tebjja“	9
4.1. Sergej Rachmaninoff	9
4.2. Analiza pjesme: „Son“	9
4.3. Analiza pjesme: „Ja ždu tebjja“	10
5. Milan Prebanda: „Kiša“ i „Divna je zora“	11
5.1 Milan Prebanda	11
5.2. Analiza pjesme „Kiša“	11
5.3. Analiza pjesme „Pjesma u zoru“	12
Antonin Dvořák: „Ciganske melodije op. 55“	13
6.1. Antonin Dvořák	13
6. Antonin Dvořák: „Ciganske melodije“ op. 55	13
6.2. Analiza pjesme „Má píseň zas mi láskou zní“	14
6.3. Analiza pjesme „Aj! Kterak trojhranec můj přerokozkošně zvoní“	15
6.4. Analiza pjesme „Když mne stará matka zpívat, zpívat učivala“	16
6.5. Analiza pjesme „Široké rukávy a široké gatě“	17
6.6. Analiza pjesme „Dejte klec jestřábu ze zlata ryzého“	17
7. Francis Poulenc: „Le présent“ i „Chanson“ (Trois poèmes de Louise Lalanne)	18
7.1. Francis Poulenc	18
7.2. Ciklus Trois poèmes de Louise Lalanne	18
7.3. Analiza pjesme „Le présent“	19
7.4. Analiza pjesme „Chanson“	20

8. Ivan pl. Zajc: „Ljuljanka Jelene“	21
8.1. Ivan pl. Zajc	21
8.2. Opera „Nikola Šubić Zrinjski“	22
8.3. Analiza arije: „Jelenina ljuljanka“	24
9. Giacomo Puccini: „Tu che di gel sei cinta“	25
9.1. Giacomo Puccini	25
9.2. Opera „Turandot“	25
9.3. Analiza arije „Tu che di gel sei cinta“	28
10. Zaključak.....	29
11. Literatura:	30

Sažetak

U ovom završnom radu o pjevanju nalaze se biografije skladatelja, prijevodi arija i pjesama te njihove analize. Aria antica, oratorijska arija, dvije operne arije i solo pjesme iz razdoblja baroka, klasicizma, romantizma i moderne, skladane su na raznim jezicima poput njemačkog, francuskog, talijanskog, češkog, hrvatskog i ruskog.

Također, u radu je najvažniji aspekt vokalna interpretacija koja je proizašla iz pjevačkog ugla.

Ključne riječi: solo pjesma, arija, interpretacija

Summary

This final work on singing contains biographies of composers, musical form analysis and translations of arias and songs. Aria antique, oratorium aria, two opera arias and solo songs from Baroque, Classicism, Romanticism and Modern epoch are all composed in diverse languages such as German, French, Italian, Czech, Croatian and Russian.

Furthermore, in the work, the most important aspect is the one of vocal interpretation which ensued from singers point of view.

Keywords: solo songs, arias, interpretation

Uvod

U ovom pismenom završnom radu obradit će se program završnog ispita kroz glazbene analize, biografije njihovih skladatelja te društveno – povijesne aspekte razdoblja u kojima su djela nastala.

Također, mnogo pažnje će se posvetiti i interpretativnim posebnostima svakog djela. Program koji će se obrađivati je:

1. Cristophe W. Gluck: O del mio dolce ardor
2. Georg Friedrich Händel : Oh, had I Jubal's lyre (Joshua)
3. Franz Schubert: Nacht und Träume i An den Mond
4. Sergej Rachmaninoff: A Dream i I wait for thee
5. Francis Poulenc: Le présent (Trois poèmes de Louise Lalanne) i Chanson (Trois poèmes de Louise Lalanne)
6. Milan Prebanda : Kiša i Pjesma u zoru
7. Antonín Dvořák: Ciganske melodije :
 1. Má píseň zas mi láskou zní
 2. Aj! Kterak trojhranec můj přerozkošně zvoní
 3. Když mne stará matka zpívat, zpívat učívala
 4. Široké rukávy a široké gatě
 5. Dejte klec jestřábu ze zlata ryzého
8. Ivan pl. Zajc: „Ljuljanka Jelene“ (Nikola Šubić Zrinski/ Jelena)
9. Giacomo Puccini: Tu che di gel sei cinta (Turandot /Liu)

1. Christof Wilibald Glück: „O del mio dolce ardor“

1.1. Christof Wilibald Glück

Christoph Wilibald Glück (1714.- 1787.) bio je njemački skladatelj opere, poznatiji kao reformator talijanske opere serie.¹ Svoje je glazbeno obrazovanje stekao u Chomutovu, Pragu, Beču i naposljetku u Milanu kod priznatog kompozitora G. B. Sammartinija. On je pokušao vratiti operi jednostavnost Monteverdijevih² djela. Iz libreta je uklonio sve suvišnosti, glazbu je podredio dramskoj radnji zbog čega se postigla izražajna ravnoteža između tona i riječi. Obilno je iskoristio zbor i balet, ukinuo preveliku slobodu izvođača u improvizaciji i virtuoizitetu. Najpoznatije Glückove opere su: *Orfeo i Euridice* (1762.), *Alceste* (1767.), *Ippigenie en Aulida*, *Ippigenije en Tauride*.

U operi je tog doba zavladao potpuni neokus u estetskom smislu. Svrha opere da uz uzbuđenje dramske napetosti donese i nekakvu višu poruku je bila potpuno narušena neredom gdje su pjevači izmjenjivali tok radnje prema svom ukusu, nosili kostime najnovije mode premda je radnja pripadala razdoblju stare Grčke. Vodeći se takvim prosvjetiteljskim svjetonazorom, Glück se odlučno usprotivio ismijavanju te vratio operu seriu na pravi put koja će poslije svoj umjetnički vrhunac doživjeti za vrijeme Mozarta. (Andreis, 1975: 120. – 125.)

¹ Talijanska „ozbiljna“ opera, tragična sadržaja. Iz njenih intermezza, komičnih glazbenih međuigri u XVIII. st. razvila se komična opera ili buffa.

² Claudio Monteverdi je operu obogatio raznolikim glazbenim sadržajima. Živ i pokretan recitativ, bogata harmonija, upotreba disonance, kromatike. Smanjio je orkestar, a njegove opere započinju tokatom što uvodi u opernu uvertiru.

1.2. Analiza pjesme „O del mio dolce ardor“

O del mio dolce ardor Bramato oggetto. L'aura che tu respiri, alfin respiro. O vunque il guardo io giro, le tue vaghe sembianze amore in me dipinge. Il mio pensier si finge le più liete speranze, e nel desio che così m'empie il petto, cerco te, chiamo te, spero e sospiro.	Oh, ti, predmetu moje slatke žudnje. Zrak koji udišeš napokon udišem i ja. Gdjegod pogledam, tvoj ljupki izgled oslikava ljubav za mene. U mislima zamišljam najsretnije nade, a u čežnji koja mi ispunja grudi, tražim te, zovem, nadam se i uzdišem.
---	--

„*O del mio dolce ardor*“ je aria antica iz 1. čina opere *Paris i Helena*. Ariju pjeva Paris, princ Troje, najljepšoj ženi na svijetu Heleni, kraljici Sparte. Božica Afrodita ga je nagradila njezinom ljubavlju kada je među tri Božice morao izabrati najljepšu.

On žudi za Helenom, te je sretan jer napokon udiše zrak kojim ona diše. Svakim pogledom vidi samo nju te mašta i sanja o njoj.

Varirano je strofna je trodijelna pjesma oblika ABA te se izvodi u umjerenom tempu. Arija antica započinje klavirskim uvodom od jednog takta u pianu koji uvodi u strastveno pjevanje o zaljubljenosti. Melodija pjevačke dionice se kreće postepeno u legatu te započinje u pianu, a prva se napetost događa u 11. i 12. taktu na tonovima e2 – c2 kojima se želi naglasiti kako Paris napokon udiše Helenin zrak.

U B dijelu se događa glavna kulminacija u 21. taktu na tonu fis2 u dinamici fortea kada se u Parisu bude najsretnije misli. Potom se kromatskim putem melodija ponovno vraća u A dio. Kako bi na ispravan način interpretirao ovu ariju, pjevač mora izbalansirati dinamiku da bi postigao dojam slatke zaljubljenosti.

2. Georg Friedrich Händel: „Oh, had I Jubal's lyre“

2.1. Georg Friedrich Händel

Rodio se 1685. godine u Halleu, Njemačkoj. Glazbeno je obrazovanje stekao kod orguljaša i pedagoga Friedricha Wilhelma Zachowa. Na Händela je veliki utjecaj imao talijanski i engleski način komponiranja, gdje je svojedobno putovao i radio. U Velikoj Britaniji je 1712. godine Händel je pronašao svoj novi dom do kraja života te je anglikanizirao svoje ime u George Friedric Handel.

Tamo su nastala i njegova najznačajnija djela poput: *Acis i Galatea*, ujedno i njegovo prvo dramsko djelo na engleskom jeziku. Zatim neke opere talijanskog stila poput *Ottone*, *Kserkso*, *Julije Cezar*, *Rodelinda*, *Tamerlan* i mnoge druge, a skladao je sveukupno 40 opere.

Također, Händelov opus broji 120 kantata, trija i dueta, te 26 oratorija od kojih su najznačajniji: *Athaila*, *Izrael u Egiptu*, *Juda Makabejac*, *Samson*, *Salomon* i *Mesija*. Od instrumentalnih djela najznačajnija su solo koncerti za orgulje kojih je sve skupa skladao 16, zatim suite, Concerto grosso op. 6. te kao skladatelj Kraljevske kapele *Himna za krunidbu* kralja Georgea II. Umro je u Londonu 1759. godine. (Reich, 1956: 34. – 35.)

„(...) Händel je osobito autentičan ondje gdje svoju sklonost scenskom izrazu i plošnom zvuku velikih zborova eksternalistički povjerava neposrednom glazbenom učinku tjelesnosti ljudskog glasa (...)“ (Žmegač, 2009: 121.)

2.2. Oratorij „Jošua“

„Jošua“ je oratorij skladan 1747. godine. Sastoji se od tri dijela, a nastao je u težnji da se kroz lik Jošue i njegovu borbu protiv Jerihona metaforički prikaže borba za slobodu engleskog naroda koju su u ta doba pokušavali prisvojiti Jakobinci i Francuzi. Libreto je napisao Thomas Morell prema *Starozavjetnoj Biblijskoj knjizi o Jošui*.³

³ Preuzeto sa stranice: [https://en.wikipedia.org/wiki/Joshua_\(Handel\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Joshua_(Handel)) (Pristup: 23.8.2019.)

2.3. Analiza arije „Oh, had I Jubal's lyre“

Oh, Had I Jubal's lyre,
or Miriam's tuneful voice.
To sounds like his
I would aspire
in songs like hers
rejoice.
My humble strains
but faintly show,
how much to heavn' and thee I owe.

Oh, da imam Jubalovu liru,
ili Miriamin milozvučan glas.
Njegovim bih zvucima
žudjela,
a njezinim bih se pjesmama,
radovala.
Moj skromni napor
tek malo prikazuje,
koliko dugujem nebu i Tebi.

„*Oh, had ja Jubal's lyre*“ arija je iz trećeg čina oratorija u kojem Židovi slave Jošuu koji se pokazao pravim vođom porazivši Jerihon, te se zahvaljuju i slave Boga jer su stigli u *Obećanu zemlju*. U ovoj se ariji pjevač divi Jubalovoj liri i Miriaminom glasu te pokušava po uzoru na njih, barem djelomično, kroz glazbu slaviti Božanstvo kojeg nije dostojan.

Trodijelnog je oblika ABC. A dio skladan je u tonalitetu A – dura, zatim u B dijelu melodija i pratnja moduliraju u E – dur, te se u C dijelu ponovno vraćaju u početni tonalitet.

Melodija pjevačke dionice se kreće u skokovima koji su povremeno razbijeni koloraturama. Izvodi se u vrlo živahnom i pokretnom tempu što zapravo potiče pjevača da aktivno i pokretno ispjeva kolorature u legatu, koje ponajviše predstavljaju interpretacijski izazov u ovoj ariji. Ne gubeći volumen, a pritom prilagođavajući dinamiku tijekom fraza, pjevač mora ostaviti dojam poniznog slavljenja Boga.

3. Franz Schubert: „Nacht und Träume“ i „An den mond“

3.1. Franz Schubert

Rođen je 1797. g. u Lichtenthalu, bečkom predgrađu. Vrlo rano je pokazivao interes za glazbu pa je već s 11 godina primljen u dvorski dječjački konvikt. Tamo je učio kompoziciju kod Salierija, a bio je i samouk, što je još više doprinijelo u razvijanju skladanja te razbijanju dotadašnjih konvencija u glazbi. Vrlo kratko se bavio pedagoškim radom samo kako bi izbjegao vojnu službu, a većinu života je proveo u Beču u siromaštvu te često bolestan. Nekoliko bliskih prijatelja ga je uzdržavalo s kojima je Schubert provodio većinu vremena. Umro je vrlo mlad zbog neurednog i nesređenog života od trbušnog tifusa.

Unatoč preranoj smrti, Schubert je iza sebe ostavio brojne opus od 9 simfonija od kojih se ističu četvrta, tzv. *Tragička simfonija u c – molu te peta u B – duru*. On je skladao prvu pravu romantičku simfoniju, *Nedovršenu simfoniju u h – molu*. Dakle, bio je preteča u razvijanju romantičkog stila. Skladao je 15 gudačkih kvarteta. Nadasve, važne su njegove klavirske minijature koje zahtijevaju visok stupanj klavirske tehnike, improvizacije te spontanosti. Njegov najveći doprinos je u vokalnoj umjetnosti gdje je solo pjesmu doveo do svog prvog vrhunca u povijesti glazbe. Napisao je dvadesetak opera i igrokaza (*Die Zauberharfe, Alfonso und Estrella, Rosamunde, Die Verschworenen i dr.*) Poznate su njegove solo pjesme *Gretchen am spinnrade, Erlkönig, Heidenröslein* i mnoge druge. Poznati su njegovi ciklusi pjesama *Die Schöne Müllerin, Frauen Liebe und leben, Winterreise* i mnogi drugi. (Andreis, 1975: 204. – 222.)

3.3. Analiza pjesme „An den mond“

Geuß, lieber Mond,
geuß deine Silberflimmer
durch dieses Buchengrün,
wo Fantasein und Traumgestalten
vor mir vorüberfliehn!

Enthülle dich, daß ich die Stätte finde,
wo oft mein Mädchen saß,
und oft, im Wehn des Buchbaums
und der Linde,
der goldnen Stadt vergaß!

Enthülle dich, dass ich des
Strauchs mich freue,
der Kühlung ihr gerauscht,
und einen Kranz auf jeden Anger streue,
wo sie den Bach belauscht.

Dann, lieber Mond,
dann nimm den Schleier wieder,
und traur' um deinen Freund,
und weine durch den Wolkenflor hernieder,
wie dein Verlaßner weint!

Izlij, dragi mjeseče,
izlij svoj srebreni sjaj
kroz zelene grane bukvi
gdje duhovi i prikaze
lebde prije mene!

Otkrij se, da mogu pronaći mjesto
gdje je moja draga često sjedila,
i često među grmljima
i lipama,
zaboravljala na grad od zlata!

Otkrij se, da mogu
uživati u šuštanju,
grmlja koje ju je hladilo,
i položiti vijenac na toj livadi,
gdje je slušala potok.

Onda, dragi mjeseče
uzmi svoj veo još jednom
i tuguj za svojim prijateljem,
isplači se kroz maglovite oblake,
kao i onaj kojeg si rasplakao!

„*An den Mond*“ pjesma je trodijelnog oblika ABA. A dio je u tonalitetu f – mola, a B dio u tonalitetu As – dura. Pjesma započinje klavirskim uvodom od tri takta rastavljenog f – mol akorda, a na samom kraju uvoda, tj. na posljednjoj dobi nadovezuje se dionica pjevača. Pjesma je pisana je u 6/8 mjeri.

A dio je laganog, sporog tempa dok je B dio nešto pokretljiviji. Pjesma priča o izgubljenoj ljubavi i čežnji. On sanjari dok gleda u mjesec i oživljava sliku voljene osobe. Prisjeća se kako je sjedila među grmljem i slušala potok. Mjesec budi u njemu uspomene i sjećanja na osobu

koje više nema. U posljednjoj strofi, on se obraća mjesecu koje je u njemu pobudilo toliko boli i patnje te želi da i mjesec pati.

Melodija se kreće uglavnom postepeno, a raspon od f1 do ges2 ne predstavlja veliki pjevački izazov. Ipak, za interpretaciju vrlo je važno postići miran dah te ujednačeno pjevanje u tihoj dinamici. Nakon pokretljivijeg B dijela, važno je stabilno i mirno vratiti se ponovno u A' dio.

3.2. Analiza pjesme „Nacht und Träume“

Heil'ge Nacht, du sinkest nieder, nieder wallen auch die Träume Wie dein Mondlicht durch die Räume Durch der Menschen stille Brust. Die belauschen sie mit Lust Ihm Rufen, wenn der Tag erwacht Kehre wieder, heil'ge Nacht! Holde Träume, kehret wieder!	Sveta noći, ti padaš i toneš u san poput mjesečine koja osvjetli sobu i dopre do ljudskih tihih prsa. Oni te strastveno oslušuju zovu te , kada se probudi dan. Vrati se, sveta noći, slatki snovi, vratite se nazad!
--	--

„*Nacht und Traume*“ je prokomponirana pjesma dvodijelnog oblika AB. Pjesmom se želi dočarati čarolija noći i snova, zapravo bijeg od stvarnosti, tj. dana.

Započinje klavirskim uvodom od četiri takta rastavljenim akordom H – Dura, koja vrlo umjerenim tempom uvodi u mirnu atmosferu noći. Pjevačka dionica koja započinje u petom taktu, u pianu se nadovezuje na klavirsku pratnju, time još više naglašavajući noćnu, tihu i spokojnu atmosferu, poput uspavanke.

Pjevačka dionica se kreće postepeno i u skokovima, a karakteriziraju je melodije dužih notnih vrijednosti nad melodijom pratnje, zbog čega se dobiva dojam lebdjenja koje zapravo prikazuju snove i nešto nedodirljivo, imaginarno.

Za razliku od prvog dijela, blage izmjene se događaju u harmoniji B dijela u 16. taktu gdje razriješen četvrti stupanj stvara napetost u trenutku u kojem se u pjesmi govori o strastvenom osluškivanju noći. Pjesma se smiruje do samog kraja kada čovjek moli noć da se vrati. Zbog imaginarnosti i težnje za bijegom od svakodnevnice, pjevač je stavljen pred interpretacijski izazov, gdje u pianu i dugim frazama ne smije prekinuti kontinuitet noći i sna.⁴

⁴ Preuzeto sa stranice: <https://year11music2compositionandportfoliotask.weebly.com/nacht-und-traumlume.html>
(Pristup: 20.8.2019.)

4. Sergej Rachmaninoff: „Son“ i „Ja ždu tebjā“

4.1. Sergej Rachmaninoff

Rođen je 1873. godine u glazbenoj obitelji, a glazbeno se obrazovao u Petrogradu i Moskvi kod profesora Arenskog i Tanjejeva. Imao je iznadprosječne mogućnosti što se tiče skladanja i glazbe pa je tako za svoj diplomski ispit napisao operu od jednog čina *Aleko* u samo 17 dana. Nakon školovanja Rachmaninoff je počeo raditi kao dirigent u opernom kazalištu, a usporedo gradio i pijanističku karijeru. Krajem 1917. odlazi na koncertnu turneju u skandinavske zemlje, a potom 1918. emigrira u SAD te se više ne vraća u domovinu.

Iako je otišao iz rodne zemlje, ostao je vrlo vezan za nju, te je pratio stanja koja su se zbivala u Drugom svjetskom ratu. Čak je priređivao koncerte u korist ranjenih sovjetskih boraca.

Rachmaninoff je razvio nov i poseban klavirski stil koji je iskorištavao bogate zvukovne mogućnosti na modernom instrumentu, pritom stvarajući jake kontraste između gustih i zasićenih harmonija te laganih i jednostavnih melodija.

Poznati su njegovi preludiji *Plichinelle*, zatim *Varijacije na Corellijevu temu*, sonata koja donosi tri glavna lika iz *Goetheovog Fausta* (*Fausta*, *Margaretu* i *Mefista*). Zatim, važno je spomenuti četiri koncerta za klavir u *c – molu*, *fis – molu*, *d – molu* i *g – molu*. Napisao je još dvije tragične opere: *Škrti vitez te Francescau da Rimini*. Što se tiče vokalno – instrumentalnog opusa, važno je spomenuti kantatu *Zvona* za soliste, zbor i orkestar te oko 70 popjevaka za glas i klavir. (Andreis, 1975: 642. – 646.)

4.2. Analiza pjesme: „Son“

I u menja byl kraj rodnoj;
prekrasen on!
Tam el' kačalas' nado mnoj...
No to byl son!

Sem'ja družej živa byla.
so vsech storon
zvučali mne ljubvi slova...
No to byl son!

I ja sam imao domovinu,
predivnu domovinu!
Gdje su se borove grane njihale iznad mene...
No, to je bio san!

Obiteljski prijatelj bio je živ.
Sa svih strana
tekle su riječi ljubavi...
No, to je bio san!

„San“ je varirano strofna pjesma dvodijelnog oblika. Skladana je u tonalitetu Es – dura. Dvije strofe veže instrumentalni prijelaz u kojem se ponavlja glavna melodijska linija.

Pjesma priča o izgubljenoj domovini koja je sada samo san. Obje strofe sadrže dvije duže fraze, a u druga fraza dovodi do vrhunca. U prvoj strofi je vrhunac na tonu es2 koji traje 3 dobe, a u drugoj strofi se događa mala izmjena kada s tona es2 melodija skače na g2 u trajanju od 2 dobe koji čini glavnu kulminaciju pjesme.

U samom tekstu kao i melodiji, dijelovi koji kulminiraju djeluju kao da je ta zamišljena domovina stvarnost. Međutim, nakon uzvika slijedi pauza s koronom te razočaravajući zaključak da je to sve bio samo san. Postupno gradiranje u dinamici od piana prema forteu je ključno za ispravnu interpretaciju ove pjesme.

4.3. Analiza pjesme: „Ja ždu tebjja“

Ja ždu tebjja! Zakat ugas,
i noći tēmnye pokrovy
spustit'sja na zemlju gotovy
i sprjatat' nas.

Ja te čekam! Sunce je zašlo,
tamni pokrivač
polako se spušta na zemlju,
da nas prekrije.

Ja ždu tebjja! Dušistoj mgloj
noč' napoila mir usnuvšij,
i razlučilsja den' minuvšij
na vek s zemlej.

Ja te čekam! S mirisnom maglom
noć je preplavila svijet snom,
a prošli se dan
oprostio sa zemljom.

Ja ždu tebjja! Terzajas' i ljubja,
sčitaju každyja mgnoven'ja,
polna toski i neterpen'ja.
ja ždu tebjja!

Ja te čekam! Mučena ljubavlju,
ja brojim sve naše trenutke,
puna boli i nestrpljenja,
ja te čekam!

„Ja te čekam“ varirano je strofna pjesma trodijelnog oblika ABC. Skladana je u F – duru te ima promjene u tempima gdje se A i B dio izvode u sporom tempu, a C dio u pokretljivijem. Pjesma započinje forte arpeggioranim malim smanjenim kvintsekstakordom 2. stupnja što stvara napetost koju razbija početak pjevačke dionice melodijskim skokom velike sekste sa des1 (smanjeni 6. stupanj) na b1 s oznakom tenuta te se spušta na tonove a1 i na c1. Vrlo svečan početak kojim se naglašava nestrpljivo iščekivanje. Ovaj isti početak s malim izmjenama javlja se i na početcima preostalih dviju strofa te na samom kraju pjesme pa on postaje svojevrsan lajtmotiv koji kulminira do samog kraja.

Nakon burnog početka melodija se stišava te dočarava atmosferu dolaska tamnog prekrivača, noći, koji briše taj dan.

U drugoj strofi klavirist ponovno odsvira akord, a pjevač u iščekivanju sad već malo nervoznije za sekstu više poviče: „Ja te čekam!“. Nakon uzvika melodija se ponovno smiruje u skladu s atmosferom noći. U C dijelu napetost sve više raste, nakon čega slijedi posljednji uzvik, ovog puta za oktavu više, nego što je to bilo na početku. Melodija skače s des2 na b2 koji ima oznaku tenuta pa se spušta na tonove a2 te završava na c2 čime se postiže glavna kulminacija u pjesmi i pravi efekt željnog i nestrpljivog iščekivanja voljene osobe.

5. Milan Prebanda: „Kiša“ i „Pjesma u zoru“

5.1 Milan Prebanda

Rođen je u Šibeniku 1907. godine, a na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, završio je solo pjevanje te kompoziciju kod Franje Dugana. Nakon 2. svjetskog rata Prebanda je otišao u Sarajevo gdje je radio kao dirigent Narodnog pozorišta i profesor pjevanja i teoretskih predmeta u Srednjoj muzičkoj školi te u Višoj pedagoškoj školi. Poznat je po svojim vokalnim djelima, koje je skladao na tekstove bosansko – hercegovačkih pjesnika s elementima folklor iz Bosne i Dalmacije.⁵

5.2. Analiza pjesme „Kiša“

Pljušti kiša,
svu noć lije.
U prozoru k'o da staklo teče.
Sve se neko, prikrada i šapće,
mutne priče mokrim lišćem ječe.
Na srce se nešto hladno svilo,
zar sam ikad puna vjere bila.
Ah, ne družo, ne piši mi više,
pokisla je svih obmana svila

⁵ Preuzeto sa stranice: <http://quercus.mic.hr/quercus/person/5226> (Pristup: 24.8.2019.)

„*Kiša*“ je varirano strofna pjesma trodijelnog oblika ABA. Skladana je u tonalitetu f – mola, a tokom pjesme se horizontalno izmjenjuje metar (polimetrija), što uz harmonijsku strukturu dodatno naglašava folklorni prizvuk sevdalinke. Pjesma je uglazbljena prema tekstu Razije Handžić koji slikovito opisuje tugaljivu atmosferu kiše i rastanka.

A dio započinje u pianu i umjerenom tempu, a gradacija se događa u B dijelu, koji se ujedno i malo pokretljivije izvodi. Također u B dijelu dolazi do glavnog vrhunca od 15. do 17. takta kojim se označava bolan prekid među dvama prijateljima.

Zatim se melodija smiruje u slijedećim taktovima i ponovno dovodi do A dijela. A dio ima blagu izmjenu na samom kraju gdje melodija odlazi uzlazno te završava na tonici f2 koja odjekuje u decrescendo. Interpretacija pjesme *Kiša* zasniva se na boli sevdaha. Pjevač mora dobro poznavati i razumjeti sevdah kako bi je na najbolji način interpretirao.

5.3. Analiza pjesme „Pjesma u zoru“

Divna je, divna zora,
kad jutrom s gora razgoni mrak.
Divno je, divno sunce
kad na vrhunce prosipa zrak.
Divno je divno sunce,
oj, divno je, divno cvijeće,
u njemu sreće gledamo lik.

„*Pjesma u zoru*“ je strofna pjesma trodijelnog oblika ABA. Zapčinje klavirskim uvodom od 4 takta u kojem se krije glavna melodijska linija koja će se poslije pojaviti u vokalnoj dionici u nešto drugačijoj ritamskoj strukturi. Pjesma je skladana u tonalitetu g – mola.

Povećan sedmi stupanj fis te dominantna za dominantu ton cis na samom početku klavirskog uvoda otkrivaju bosanski folklorni prizvuk. Tokom pjesme događaju se izmjene mjera 5/4, 3/4 i 6/4, što pridonosi izmjenama dinamike i tempa. Ta izmjena daje pjevaču slobodu pjevanja u rubatu.

Široke melodije u legatu tipične su za ovog skladatelja koji je u svoju glazbu ukomponirao bosanski folklor. U vokalnoj dionici javljaju se aliteracije poput tonova as i cis koji još više doprinose ugođaju sevdaha. U B dijelu se događa glavna kulminacija u 12. taktu na tonu as2 čime se naglašava predivna zora. Za interpretaciju veoma je važno biti upoznat sa sevdahom i strastvenim emocijama prema životu i prirodi koje on nosi.

6. Antonin Dvořák: „Ciganske melodije op. 55“

6.1. Antonin Dvořák

Antonin Dvořák rođen je 1841. godine u Nelahozevesu. U Pragu je 1859. godine završio orguljašku školu. Veću pozornost javnosti stekao je tek u 32. godini nakon izvedbe *Himne za zbor i orkestar op.30* kojom pokazuje težnju za oslobođenjem nacionalne posebnosti Češke. Međutim, 1863. godine dobiva austrijsku državnu nagradu koja ga dovodi do Johannesesa Brahmsa koji je prepoznao Dvořákov talent te mu pronašao stalnog izdavača *Simrocka*. 1878. godine. *Simrock* je objavio Dvořákov dvopjeve za alt i sopran *Zvuci iz Moravske* koji su Dvořáku donijeli pozornost njemačke glazbene javnosti.

1891. godine Dvořák je počeo raditi kao profesor na Praškom konzervatoriju, ali vrlo brzo odlazi u SAD gdje se zapošljava na *National conservatory*.

Napjevi Indijanaca i crnaca imali su značajan utjecaj na Dvořákova kasnija djela poput simfonije *Iz novog svijeta*, *gudačkog kvarteta u F – duru*, *koncerta za violončelo u h – molu te sonatinu za violinu i klavir*. Dvořák se vratio u Prag 1901. godine gdje je postao ravnatelj konzervatorija, a umro je 3 godine poslije.

Skladao je 9 simfonija, suite, serenade, plesove, simfonijske pjesme i druge oblike. Od crkvenih djela poznati su: *Stabat Mater*, *Requiem*, *Te Deum*, oratorij *Sveta Ljudmila*. Napisao je solo pjesme *Ciganske pjesme* i *Biblijske pjesme*. Vrlo je važno spomenuti i *Osam slavenskih plesova* u kojima Dvořák unosi folklorne elemente veoma važne za razvijanje češke nacionalne glazbe. (Andreis, 1975: 21. – 30.)

„(...) On je sve što je usvojio od bečkog majstora, toliko osebujno stopio sa svojim melodijskim i ritamskim sklonostima, srodnima češkom i moravskom folkloru(...)“ (Žmegač, 2009: 528.)

6. Antonin Dvořák: „Ciganske melodije op. 55“

„*Ciganske melodije op 55.*“ predstavljaju vrhunac Dvořákovog opusa. Dvořák je uglazbio 7 pjesama iz kolekcije poezije *Poeme* Adolfa Heyduka, značajnog češkog pjesnika, a pjesme su skladane za slavnog tenora bečke opere Gustava Waltera. Prvenstveno su skladane i

izdane na njemačkom jeziku, no vrlo brzo uslijedilo je izdanje na češkom, te ih je izdao berlinski izdavač *Simrock*. Prvi put su izvedene 4. veljače 1884. godine u Beču.

U 19. st. nacionalna svijest se pogotovo javlja kod slavenskih, do tada vrlo podčinjenih i razjedinjenih naroda. Ovaj ciklus kroz prikaz života i kulture Roma metaforički prikazuje opresiju Češkog i Slovačkog naroda te njihovu težnju za ostvarenjem nacionalne posebnosti.⁶

6.2. Analiza pjesme „Má píseň zas mi láskou zní“

Má píseň zas mi láskou zní,
když starý den umirá,
a chudý mech kdy na šat svůj
sitajně perlší.
Má píseň v kraj tak toužně zní,
když svetem noha bloudí,
jen rodné pustý dálnou
zpěv volně z řader proudí.
Má píseň hlučně láskou zní,
když bouře běží plání,
když těším se, že bídy prost
dlí bratr v umírání.

Moja pjesma odjekuje ljubavlju
dok stari dan umire
i sije svoje sjene,
i žanje zbirku perli.
Moja pjesma odjekuje čežnjom,
dok moja stopala lutaju udaljenim krajevima,
moja je domovina u dalekoj divljini,
moja je pjesma puna domoljublja.
Moja pjesma odzvanja ljubavlju
dok neplanirane oluje dolaze,
ja se ipak veselim slobodi, jer više ne moram
sudjelovati u patnji svoje braće.

„*Moja pjesma odjekuje ljubavlju*“ varirano je strofna pjesma trodijelnog oblika ABA. U prvoj i trećoj strofi ista melodija prati tekst dok je u drugoj strofi prepoznatljiv blagi Schubertovski pomak s g – mola u G – dur zbog koje pjesma poprima još sjetniji i tugaljiviji ugođaj.

Pjesma priča o čežnji za izgubljenim zavičajem koji je sada ništa nego obična divljina. Iako je on/ona (Rom) tužan i pun domoljublja ipak osjeća slobodu lutajući udaljenim krajevima jer život ide dalje i više ne mora sudjelovati u patnji svojih sunarodnjaka.

Pjesma započinje klavirskim uvodom od 4 takta u dinamici fortissima s triolama u lijevoj i sekstolama u desnoj ruci egzotičnom ciganskom ljestvicom, što uvodi u atmosferu ciklusa koji

⁶ Preuzeto sa stranice: <http://www.antonin-dvorak.cz/en/gypsy-songs> (Pristup: 23.4.2019.)

pričajući i pjevajući o romskom narodu žele prikazati opresiju Češkog i Slovačkog naroda za vrijeme Austro – ugarske Monarhije. ⁷

Melodija pjevačke dionice se kreće u skokovima i postepeno, a vrhunac joj je na samom početku svake strofe (skok d2 – g2) zbog kojeg se želi naglasiti kako romska pjesma odjekuje ljubavlju i čežnjom.

6.3. Analiza pjesme „Aj! Kterak trojhranec můj přerозkošně zvoní“

Aj! Kterak trojhranec můj
přerозkošně zvoní,
jak cigána píseň,
když se k smrti kloní!
Když se k smrti kloní, trojhran mu vyzvání.
Konec písni, tanci, lásce, bědování.
Konec písni, tanci, lásce, bědování.

Ah! Zašto moj zvončíc
zvoni tako strastveno,
poput romske pjesme,
kad je smrt neizbježna!
Smrt Roma znači i kraj
pjesmi, plesu, ljubavi i svim brigama.
Pjesmi, plesu, ljubavi i svim brigama.

„Ah! Zašto zvoníš moj zvončiču“ druga je pjesma ciklusa skladana u g – molu u kojoj se u klavirskoj pratnji nepogrješivo može prepoznati češki folklorni ples, veselog i pokretnog karaktera. U ovoj pjesmi zvončíc ili Triangle predstavlja romsko božanstvo za kojeg su se Romi spremni žrtvovati i umrijeti iako smrt Roma znači kraj pjesmi, ljubavi i jadikovanja.

Pjesma je varirano strofnog oblika s kodom. Prva strofa započinje uzvikom pjevača: „Aj!“ na tonu d2 dok klavirska pratnja šesnaestinkama odaje karakter plesa, odnosno oponaša zvuk zvončiča.

Melodija pjevačke dionice se kreće u skokovima te nema dugih fraza, a prvi vrhunac se događa na kraju prve strofe u 13. taktu na tonu g2 koji traje 4 dobe, tj. cijela dva takta time naglašavajući smrt Roma. Klavirska pratnja potom uvodi u drugu strofu postepeno, kromatskim putem od 15 do 22 takta.

U drugoj frazi druge strofe melodija se za razliku od prve strofe melodija se kreće sekventno za tercu više te završava na subdominanti ostavljajući kratko u napetosti slušatelja. Kroz sljedeća dva takta klavirska pratnja uvodi u Codu koja ujedno predstavlja vrhunac gradiranja pjesme.

⁷ Preuzeto sa stranice: <https://hampsongfoundation.org/resource/antonin-dvorak-and-the-songs-of-his-time/>
(Pristup: 23.4.2019.)

6.4. Analiza pjesme „Když mne stará matka zpívat, zpívat učivala“

Když mne stará matka zpívat,
zpívat učivala,
podivno, že často, často slzivala.
A ted' také pláčem snědé líce mučim,
když cigánské děti hrát a zpívat učim!

Dok me je stara majka pjevati
pjevati učila,
pitam se zašto je, često, često plakala.
A sad i ja plačem
dok poučavam romsku djecu glazbi!

„Dok me je stara majka pjevati, pjevati učila“, najpoznatija je pjesma ciklusa *Ciganske melodije*. Strofnja je dvodijelna pjesma u kojoj su uklopljene dvije mjere: 6/8 u klavirskoj pratnji te 2/4 u pjevačkoj melodiji, odnosno radi se o poliritmiji.

Osnovni tonaliteta je D dur, no dolazi do izmjene durske i molske zvučnosti. Ovo osciliranje između dura i paralelnog mola poznato je kao *peremenij lad*⁸. Početak skladbe sadrži sinkopiranu akordsku pratnju s latentnom⁹ melodijskom linijom u najvišem glasu desne ruke koja će se javiti kasnije u pjevačkoj dionici u drugačijoj ritamskoj strukturi.

Kako je tempo *Andante con moto*, pjevač ima prostor za razvijanje melodije u rubatu, a time se postiže nostalgična atmosfera. Melodijskim skokom d2 – g2- g1 podsjeća na nostalgični uzdah s kojim se Rom prisjeća svoje majke. Prvi vrhunac u ovoj pjesmi događa se u 19. taktu na tonu g2 koji naglašava trenutak kad pjesnik govori o majčinim suzama.

Manje promjene se događaju u drugoj strofi poput triole u trenutku „nostalgičnog uzdaha“. Međutim, najveća promjena dogodila se na mjestu g2 tona koji je u drugoj strofi produžen na cijeli takt, a potom se spušta postupno na tonove fis, e i dis. Ton dis je ovdje neočekivan jer je prvi put na tom mjestu bio ton d i dodatno je produžio ovaj trenutak glavnog vrhunca solo pjesme kao snažan simbol boli koju Rom osjeća u životu. Zatim se eliptičnim akordskim vezama¹⁰ melodija vraća u početni tonaliteta D dura te usporedo s pjevačevim zadržavanjem na

⁸ Permenij lad - „(...) prožimanje koje leži u mogućoj kombinaciji harmonijskih elemenata paralelnih tonaliteta. Ako su oni primijenjeni na osnovi prirodnog tipa durske i (paralelene) molske ljestvice, akordski fond im je sasvim isti, pa se ovisno o kretanju muzičkog toka, tonalno težište lako premješta sa durske tonike na paralelnu molsku i obratno. Takvo osciliranje tonike i tonskog roda tipično je za rusku nacionalnu muziku.“ (Despić, 1997, 150)

⁹ Skrivena

¹⁰ Eliptične akordske veze

„(...) predstavljaju ulančan niz dominantni koji sugeriraju smjenjivanje tonaliteta sa izostavljenim razrješenjem. Ako jedan takav lanac završava u istom tonaliteta u kojim je i započeo, on se još uvijek formalno može tumačiti i kao niz vantonalnih akorada, a ne kao modulatorajući tok. Međutim, on u svakom slučaju unosi visok stupanj labilnosti u tonalnu osnovu, pa čini značajno i često korišteno sredstvo tonalne dinamike.“ (Despić, 1997, 29)

osnovnom tonu dominante D dura ostavljaju dojam autorove potrebe da nadoda ono „možda”, tj. vjeru u bolje sutra će da će češki narod napokon biti slobodan.

6.5. Analiza pjesme „Široké rukávy a široké gatě“

Široké rukávy a široké gatě
volnějši cigánu nežli dolman v zlatě.
Dolman a to zlato bujná prsa svírá,
pod ním volná píseň násilně umírá.
A kdo raduješ se,
tvá kdy píseň v kvěťě,
přej si, aby zašlo zlato v celém světě!

Široki rukavi i široke hlače daju
Romu više slobode od odore od zlata.
Odora od zlata guši prsa,
a pjesma u tijelu umire.
Onaj tko je sretan,
njegova pjesma pršti od želje,
da cijelom svijetu oslabi ukus za zlatom!

„Široké rukávy a široké gatě“ pjesma je trodijelnog oblika ABA. Varirano je strofna te je skladana u tonalitetu A – dura. Izvodi se u živahnom tempu dok se kroz glazbu i stihove u potpunosti opisuje duhovna sloboda romskog naroda. Njihova se sreća ne može kupiti novcem. Zlato ih guši dok im široka i udobna odjeća pruža osjećaj slobode. Novac uništava glazbu i umjetnost, a samo istinska, nematerijalna sreća može širiti svoj utjecaj kroz glazbu.

Melodija se kreće postepeno te se gradi sekventno. Svakoj strofi prethodi klavirski uvod sa sinkopiranim melodijom koja na samom početku odaje veseli karakter pjesme. U B dijelu se javljaju naglasci na svakoj dobi koji podsjećaju na romsku folklornu glazbu.

Pjevač mora biti vrlo opušten i nadahnut romskim folklorom, odnosno imati slobodu pjevanja u rubatu kako bi ispravno interpretirao ovu pjesmu.

6.6. Analiza pjesme „Dejte klec jestřábu ze zlata ryzého“

Dejte klec jestřábu ze zlata ryzého
nezmění on za ni
hnízda trněného.
Komoni bujnému, jenž se pustou žene,
zřídka kdy připnete uzdy a třemene.
A tak i cigánu příroda cos dala:
k volnosti ho věčným poutem,
k volnosti ho upoutala.

I da dobije kuću od zlata u kojoj bi živio
Rom bi je radije mijenjao za slobodu
gnijezda od trnja.
Poput divljeg konja koji trči kroz pustoš
neobuzdano i slobodno,
tako je Romima priroda podarila
da, iako vječno u ropstvu,
zauvijek budu slobodni.

„*Dejte klec jestřábu ze zlata ryzého*“ posljednja je pjesma ciklusa *Ciganske melodije*. Sadrži tri strofe, a pisana je u 6/8 mjeri u tonalitetu d – mola. U klavirskoj pratnji se ponovno krije češki folkorni ples. Prije početka svake strofe klavir ima uvod kojeg svira u tempu Allegra, a kada odzvoni posljednji akord pjevač započinje pjevati u tempu Menno mossa i rubata.

Pjesma gradira od prve do posljednje strofe kako bi na samom kraju postigla najveći vrhunac u kojem Rom izražava svoj credo, odnosno vjerovanje u vječnu slobodu.

Interpretacija svih pjesama u ciklusu zasniva se na poistovjećivanju s romskom kulturom potpuno nematerijalnom i prepunom emocija prema životu.

Glavna poruka stihova i glazbe koju su željeli prenijeti Heyduk i Dvořák je da premda potlačen narod, Česi i Slovaci se trebaju ugledati na romsku kulturu i slobodan identitet koji baštine stoljećima bez potrebe za državom i „društvenim“ priznanjem.

7. Francis Poulenc: „*Le présent*“ i „*Chanson*“ (Trois poèmes de Louise Lalanne)

7.1. Francis Poulenc

Poulenc je bio francuski skladatelj i pijanist. Rođen je 1899.godine u Parizu. Njegovu umjetnost dijelimo na dva pola: religiozan i svjetovan pol. Od religioznih djela važne su: mise, *Moteti za pokoru*, *Litanije crnoj Madoni* i *Stabat Mater*. „Svjetovna“ djela su mu puna satire i parodiranja, kontrastirajući u sentimentalnosti i živahnosti.

Poulenc je iza sebe ostavio pozamašan opus poput niza sonata za različite instrumente (klarinet, fagot, rog, trublju, flautu i mnoge druge). Od klavirskih djela važno je izdvojiti *Mouvements perpetuels* (1918.), *Promenades* (1920.) te *Concert champêtre* za klavir i orkestar.

Što se tiče vokalno – instrumentalne glazbe napisao je brojne popjevke, zatim *Crnačku rapsodiju* za glasove i instrumentalni sastav, *Le Bestiaire* za glas, gudački kvartet, flautu, klarinet i fagot, kantatu za dvostruki mješoviti zbor a capella. *Figure humaine* koja je napisana u želji za slobodom ljudskog dostojanstva koje je narušio rat. Poulenc je također napisao i balete *Les Biches* i *Les animaux modèles* te opere *Les mamelles de Tirésias*, *le Dialogue des Carmelites*. Za razliku od mnogih modernista koji su rušili konvencije te stvarali potpuno nov materijal, Poulencovo je komponiranje prožeto inventivnošću i obogaćivanjem naslijeđa. (Andreis, 1975: 218. – 219.)

7.2. Ciklus „Trois poèmes de Louise Lalanne“

Ciklus „Trois poèmes de Louise Lalanne“ skladan je prema pjesmama *Il y a Guillaumea Apollinairea* objavljenih 1925. godine. Louise Lalanne je izmišljen lik, a prve tri pjesme napisala je Marie Laurencin, poznata slikarica i dizajnerica Poulencovog baleta „*Les biches*“.¹¹

7.3. Analiza pjesme „ Le présent “

Si tu veux je te donnerai	Ako poželiš darovat ću ti
Mon matin, mon matin gai	Svoje jutro, svoje radosno jutro
Avec tous mes clairs cheveux	Sa svom svojom svijetlom kosom
Que tu aimes ;	Koju voliš ;
Mes yeux verts	Sa svojim očima zelenim
Et dorés	I zlatnim
Si tu veux.	Samo ako poželiš.

Je te donnerai tout le bruit	Darovat ću ti svu galamu
Qui se fait	Koja nastaje
Quand le matin s'éveille	Pri buđenju prvih jutarnjih
Au soleil	Sunčevih zraka
Et l'eau qui coule	I vodu koja teče
Dans la fontaine	U fontani
Tout auprès.	U blizini.

Et puis encor le soir qui viendra vite.	Onda još i večer koja će ubrzo doći,
Le soir de mon âme triste	Večer moje tužne
Pleurer	Plaćljive duše
Et mes mains toutes petites	I svoje sasvim malene ruke
Avec mon cœur qu'il faudra près du tien	Sa svojim srcem koje treba u blizini
Garder.	tvog sačuvati.

„*Le présent*“ prva je pjesma ciklusa *Trois poèmes de Louise Lalanne* skladana atonalitetno. Klavirska pratnja udvostručuje glavnu melodijsku liniju, a specifična je po svom munjevitom tempu u kojem obje ruke sviraju istu melodiju u razmaku od oktave.

Pjesma je prokomponirana, trodijelnog oblika ABC. Izvodi se u brzom tempu s jednom promjenom mjere u A dijelu iz 3/8 u 2/4 mjeru koja traje do samog kraja. Tekst govori o izgubljenoj ljubavi.

¹¹ Preuzeto sa stranice: <https://www.hyperion-records.co.uk/tw.asp?w=W4308> (Pristup: 29.8.2019.)

On je spreman dati joj sve samo da mu se vrati. Htio bi joj pokloniti cijeli svoj dan i sebe te spremi svoje srce pored njezinoga.

Melodijska je linija isprekidana te stalno skače iz srednjeg registra u niski pa u visoki. Veoma je važno u tim stalnim izmjenjivanjima registara očuvati puninu glasa te zadržati osjećaj napetosti.

7.4. Analiza pjesme „Chanson“

Les myrtilles sont pour la dame
Qui n'est pas là
La marjolaine est pour mon âme
Tra la la!

Borovnice su za djevu
koje nema
Mažuran je za moju dušu
Tra la la!

Le chèvrefeuille est pour la belle
Irrésolue.
Quand cueillerons-nous les aïrelles
Lanturlu.

Orlovi nokti su za ljepoticu
Neodlučnu.
Kad ćemo ubrati brusnice
Lanturlu.

Mais laissons pousser sur la tombe,
O folle! O fou!
Le romarin en touffes sombres
Laïtou.

Pustimo ipak na groblju da rastu
O luđakinjo! O luđače!
tmurne kite ružmarina
Laïtou.

Pjesma „Chanson“ trodijelnog je oblika ABC. Skladana je atonalitetno te je karakterizira izmjenjivanje dvopolovinske i tropolovinske mjere.

Opisujući cvijeće metaforički se prikazuje smrt i rastanak od voljene osobe. Borovnica je omiljeno voće osobe koje više nema, a mažuran je omiljen osobi koja tuguje. Ružmarin je pravi cvijet za oplakivanje i treba ga staviti na groblje.

Tempo je veoma brz i nervozan, što daje važnu smjernicu u pjevanju i interpretaciji. Osoba koja je izgubila ljubav je nestabilna i neurotična pa se interpretacija ove pjesme potpuno zasniva na ovakvim osjećajima. A dio je nervozan, B dio čak sadrži dugu frazu u legatu koja u ovoj pretežito skokovitoj melodiji daje dojam pjevnosti, ali samo nakratko.

C dio se izvodi vrlo veselo te time potvrđuje morbidnost teksta i neurotične atmosfere. Klavirska pratnja udvostručuje melodijsku liniju time pridonoseći stvaranju pomalo lude, ali tužne atmosfere.

Raspon melodije se kreće od es1 do a2, a zbog specifičnog tempa i ritamskih struktura, važno je imati dobru kontrolu daha i dobar izgovor, u ovom slučaju francuski, kako bi pjesma zvučala ujednačeno.

8. Ivan pl. Zajc: „Ljuljanka Jelene“

8.1. Ivan pl. Zajc

Rođen je u Rijeci 1832. godine. Vrlo je rano počeo pokazivati interes za glazbu, a osnove glazbe ga je učio otac. Do odlaska na konzervatorij već je skladao bogat opus od čak 20 djela. U Milanu je dobio razna priznanja i nagrade te je njegova opera *La Tirolese* odabrana za izvedbu među 20 opera koje su morali skladati studenti kompozicije. Zajc je dirigirao te svirao prvu violinu tokom izvedbe svoje opere. Po završetku studija trebao se zaposliti na mjesto dirigenta u teatru *La Scalla*, međutim umrli su mu roditelji, pa se vratio u Rijeku gdje je neko vrijeme radio kao dirigent i učitelj.

1862. godine zbog teške upale pluća i liječnički savjet da promijeni podneblje, odlazi u Beč gdje djeluje kao profesor u pjevačkom i opernom institutu društva *Polyhymnia*.

1867. godine Zajca izabiru kao počasnog člana *Glazbenog zavoda u Zagrebu* te ga pozivaju da se preseli u Zagreb i tamo počne raditi. 1870. godine Zajc se seli u Zagreb te se zapošljava na mjesto ravnatelja opere koja se tek osnivala te učitelja i ravnatelja glazbene učionice *Narodnog zemaljskog glazbenog zavoda*. Zajc je osnivač stalne hrvatske opere.

Napisao je svezkupno oko tisuću djela, a među njima je 26 opereta, 19 velikih opera, popijeveke i mnoga dr. Najpoznatije su mu opere: *Momci na Brod*, *Fitzliputzli*, *Mislav*, *Ban Leget* i *Nikola Šubić Zrinjski*. Mnogo njegovih djela danas nije na repertoaru, ali opere koje je skladao pretežito u *belcanto* stilu, prožete hrvatskim nacionalnim sadržajima veoma su utjecale na razvoj hrvatske nacionalne glazbe. (Andreis, 1974: 240.)

8.2. Opera „Nikola Šubić Zrinjski“

„*Nikola Šubić Zrinjski*“ opera je u 3 čina (8 slika). Libreto opere je pisan prema drami *Th. Körnera* Huga Badalića. Opera je prvi put izvedena 4.11. 1876. godine u Zagrebu.

„*Nikola Šubić Zrinjski*“ životno je djelo Ivana pl. Zajca. Prožeto rodoljubnim oduševljenjem i iskrenim glazbenim nadahnućem.“ (Turkalj, 1997: 443.)

ULOGE:

Nikola Šubić, ban hrvatski, zapovjednik Sigeta - bariton

Eva, njegova žena - sopran

Jelena, njihova kćerka – sopran

Gašpar Alapić, časnik u Sigetu - bariton

Lovro Juranić, časnik u Sigetu - tenor

Vuk Paprutović, časnik u Sigetu – tenor

Sulejman Veliki, turski sultan – bas

Medmeh Sokolović, veliki vezir – tenor

Mustafa, sultanov vojskovođa – bas

Ibrahim Beglerbeg, sultanov vojskovođa – bas

Levi, Sulejmanov liječnik – bariton

Timoleon, eunuh – bariton

Hrvatski časnici i vojnici. Zbor vila, Turski vojnici, bule, odaliske, eunusi, čuvari harema

1. slika (prvi čin):

Sulejman Veliki se odlučuje na ratovanje sa Sigetom prije nego napadne Beč. Liječnik Levi ga upozorava da čuva zdravlje od uzbuđenja. Vojskovođe se protive napadu na Siget jer znaju da ga brani odličan junak i vojskovođa Nikola Šubić Zrinjski i da ga je bolje zaobići.

2. slika:

U Sigetu se naslućuje napad Turaka. Mladi časnik Juranić napušta Jelenu, kćerku Zrinjskoga pa ona tužna pjeva baladu o dalekom Zrinjskom gradu koja je ujedno i najljepša točka cijele opere. Dok je majka tješi, dolazi Zrinjski koji je saznao za napad Turaka te svima obznanjuje otpor.

Juranić i Jelena otkrivaju svoju ljubav te ih Zrinjski blagoslivlja i dozvoljava da se vjenčaju nakon bitke.

3. slika:

Svi branitelji su se okupili na bedemu Sigeta te slave pobjede Alapića i Juranića u okršajima prije same bitke. Dolaze Zrinjski, Eva, njegova žena i Jelena koji obznanjuju da će ostati u Sigetu za vrijeme opsade. Slika završava prizorom u kojem se Zrinjski i vojnici zaklinju u vječnu odanost Sigetu.

4. slika (drugi čin):

U turskom taboru, eunuh Timoleon pjesmom o pogibelji mladog ugarskog kralja na Mohačkom polju zabavlja bule sultanova harema. Pridružuje ima se i sultan s velikim vezirom da bi gledao ples svojih ropkinja. Ovaj je baletni dio veoma značajna scena u operi jer sadrži arapske i orijentalne plesove. Na kraju slike Sulejman šalje Mehmeda Sokolovića u Siget na pregovore jer Zrinjski ne popušta i ne želi predati grad.

5. slika:

Turski su topovi uništili zidove Novoga grada, te je Zrinjski zabrinut i odlučuje ga sam razrušiti te se povući u unutrašnje bedeme stare tvrđave.

Dolazi turski vezir. Čekajući ga, Zrinjski pjeva romansu o gradu okupanom sunčevim zrakama. Sulejman preko vezira šalje poruku Zrinjskom da se preda i da će postati hrvatskim kraljem. Zrinjski to ponosno odbija unatoč prijetnji da će mu mučiti ženu i kćer i da su mu već zarobili sina Đuru. Zrinjski ponavlja svoju zakletvu te daje naloga za paljenje novog grada.

6. slika (treći čin):

Umire Sulejman te vlast preuzima Sokolović koji taji smrt sultana vojsci kako bi ju zadržao pod Sigetom do njegova pada.

7. slika:

Eva je Jelenu odvela u podrume grada. Jelena zatim pjeva ljuljanku u kojoj sanja zbor vila koje slave njeno vjenčanje s Juranićem. Nakon toga dolazi Juranić koji javlja vijest da će Siget pasti, na to Jelena odgovara da je on ubije, da ne mora izaći na bedem. Juranić je ubije i odlazi u posljednju bitku.

8. slika

Na bedemu se Zrinjski oprašta od svoje supruge te dolazi Juranić koji obznanjuje da je Jelena mrtva. Okupljaju se svi preživjeli ratnici na posljednji juriš.

(Turkalj, 1997: 442. – 447.)

8.3. Analiza arije: „Jelenina ljuljanka“

„*Jelenina ljuljanka*“ arija je iz 3. čina opere Nikola Šubić Zrinjski u kojem je Siget pod opsadom Turaka te je samo pitanje vremena kad će pasti. Eva, Jelenina majka, skrila je kćer u podrume grada. Tamo Jelena sanja zbor vila i svi slave njezino vjenčanje s Juranićem.

Arija započinje recitativom u kojem Jelena opisuje osjećaj zatočenosti i usamljenosti. Kako bi samu sebe utješila, krene pjevati majčinu pjesmu o ruži koja metaforički predstavlja njezino opraštanje od života jer zna da će grad pasti i da će morati umrijeti.

Tonalitet recitativa započinje u Es – duru te modulira u f – mol, a arija je skladana u B – duru. Mjera je 6/8, izvodi u umjereno do bržem tempu. Strofnog je oblika gdje su sve tri strofe popraćene istom melodijom uz blage izmjene na samom kraju. Recitativ je mnogo burniji od same arije koja je poput uspavanke, ljuljanke pa se u njemu zbog Jeleninog straha postiže dramatičan efekt.

Raspon melodije se kreće od f1 do g2 što ne predstavlja veliki tehnički izazov pjevaču.

Interpretacija arije se zasniva na blagom i mekanom pjevanju koje priprema na počinak, odnosno smrt.

9. Giacomo Puccini: „Tu che di gel sei cinta“

9.1. Giacomo Puccini

Rođen je 1858. godine u Lucci, Italiji. Puccini je prvotno glazbeno obrazovanje stekao od ujaka. Nakon izvedbe *Aide* koju je gledao u Pisi, Puccini je shvatio da je njegov poziv opera. 1880. godine započinje školovanje na Milanskom konzervatoriju gdje mu je jedan od profesora bio i Amilcare Ponchielli, skladatelj opere *La gioconda*.

Nakon što je diplomirao 1883. godine, Puccini se svojom prvom operom „*Le Vili*“ probio u visoko glazbeno društvo Milana te počeo skladati opere za milansku *Scalu*. Nadalje, sklada operu *Manon Lescaut* (1889.), *La Boheme*, (1896.) koja postiže nevjerojatne uspjehe, zatim *Toscu* (1899.) koja ga je i proslavila, *Madame Butterfly* (1904.), *Čedo zapada*, te *Turandot* (1926.), posljednju operu koju je dovršio Franco Alfano.

Puccini, još poznatiji kao predstavnik verizma¹², obogatio je harmoniju i koristio egzotične motive u svojim operama. Doveo je belcanto do najviših razina. Koristio je predivne duge fraze u melodiji pjevača i orkestra s veoma gustom orkestracijom i time postigao širok spektar boja i emocija. Način na koji je uklapao glazbu prema libretu, ostvarivši savršenu ravnotežu između scene, riječi i glazbe, čini ga i dan danas najvažnijim opernim skladateljem nakon G. Verdija. (Reich, 1956: 140. - 141.)

9.2. Opera „Turandot“

„*Turandot*“ je opera u 3 čina (5 slika). Libreto opere napisali su G. Adami i R. Simoni prema dramskoj priči starog talijanskog pisca Gozzija o kineskoj princezi *Turandot* koju je preradio njemački pjesnik Friedrich Schiller. Puccini je prerano umro pa je operu dovršio Franco Alfano. Praizvedena je u Milanu, teatru *La Scala* 25. 4.1926¹³.

¹² tal. verismo znači istinit – Pokret je koji se javlja u književnosti, likovnim umjetnostima i glazbi potkraj 19. st. U književnosti i likovnoj umjetnosti, verizam predstavlja naglašeniji realizam, objektivizam. U glazbi se verizam očituje u operi kroz strasti, dramu, velike napetosti koje pjevaju isključivo snažni, dramski glasovi. Tematike su tragične i pune životne boli. Preuzeto sa stranice:

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64338> (Pristup: 4.9.2019.)

¹³ Turandot je tada pjevala Rosa Raisa, a tenori Miguel Fleta i Franco Lo Giudice alternirali su ulogu princa Calafa. Premjeru je dirigirao Arturo Toscanini koji je sredinom 3. čina zaustavio operu te se obratio publici: „Qui finisce l'opera, perché a questo punto il maestro è morto („Na ovom mjestu završava opera jer je Maestro mrtav“). Puccini je umro prije nego je uspio dovršiti operu Turandot. Preuzeto sa stranice:

https://en.wikipedia.org/wiki/Turandot#Performance_history (Pristup: 4.9.2019.)

ULOGE:

Altoum, kineski car – tenor

Turandot, njegova kćerka – sopran

Calaf, nepoznati tatarski princ – tenor

Timur, njegov otac, svrgnuti vladar – bas

Liu, Timurova ropkinja – sopran

Ping, carski ministar – bariton

Pang, carski ministar – tenor

Pong, carski ministar – tenor

Mandrin – bariton

Pu – Tin – Pao, krvnik, nijema uloga

Perzijski princ – tenor

Pekinški princ – tenor

Pekinški puk, carske straže, pomoćnici krvnika, dvorske djevojke, svećenici, mudraci, trubači, služinčad

„(...) S tim djelom, koje je pisano u vrijeme kada se već razvijala moderna atonalitetna glazba 20. st., Puccini se želio odmaknuti od opernog verizma i dati jedno opsežno djelo modernijeg duha.“ (Turkalj, 1997: 289.)

1. čin

Ispred carske palače u Pekingu okupio se narod da gleda još jedno odrubljivanje glave, ovoga puta perzijskog princa. Prinčevi iz raznih zemalja pokušali su osvojiti Turandot, okrutnu kćer cara Altouma, a da bi osvojili princezu morali su točno odgovoriti na njezina tri zagonetna pitanja. Međutim, nitko do tada zagonetke nije riješio točno te im je slijedila smrtna kazna. U gomili se probijaju starac (svrgnuti tatarski kralj) i mlada djevojka. Preko starca svi gaze pa djevojka zaziva pomoć, a potom im brzo priskače Kalaf, Timurov sin, koji je izgubivši prijestolje, pošao svijetom kao prosjak uz pratnju ropkinje Liu koja ga je ujedno i voljela.

Kada je Kalaf ugledao Turandot, zaslijepljen njezinom nestvarnom ljepotom, odlučio je postati sljedeći kandidat koji želi osvojiti kinesku princezu. Iako je vidio odsječenu glavu mladog perzijskog princa, te su ga raznim prijetnjama, silom i ruganjem pokušali spriječiti mudri carski ministri: Ping, Pang i Pong, Kalaf je odlučno i hrabro prihvatio izazov osvajanja okrutne Turandot te spreman i umrijeti zbog nje udario je tri puta o sudbonosni gong.

2. čin

Kalaf mora odgovarati na pitanja na svečanom mjestu podno carskog prijestolja. Na dnu stepenica skupila se gomila puka, među njima i Timur i Liu. Kalaf je siguran u sebe premda ga car Altoum nagovara da odustane kako ne bi bilo još jedne uzaludne pogibije.

Zatim Turandot pjeva ariju u kojoj objašnjava kako se osvećuje stranim prinčevima za svoju pretkinju koju je bio zarobio tatarski vladar. Nakon toga krene postavljati pitanja. Prvo pitanje je bilo: „Što se uvijek noću rađa, a jutrom umire i što bi svatko htio zadržati za sebe?“, Kalaf odgovori: „Nada“. Svi iznenađeni, a Turandot postavlja drugo pitanje: „Plamti poput plamena, a nije plamen?“, sad Kalaf već malo oklijeva, ipak, svi ga bodre pa nakon kratkog vremena odgovori: „, krv“. I to je bio točan odgovor. Turandot bijesna, puna srdžbe postavlja treće pitanje: „Led koji pali, led na kojem se ne može izgoriti?“. Kalaf je klonuo, no dok je Turandot počela trijumfalno slaviti, odgovori: „, To je Turandot“. Nakon što je sve točno odgovorio, slijedi Turandotina tužaljka u kojoj pjeva da ne želi pripasti nepoznatom strancu. Kalaf ju nije htio osvojiti silom pa joj je rekao da ako sazna njegovo ime, on će je se sutradan odreći i poći u smrt.

3. čin

U toj noći Turandot je poslala pekinške glasnike da obiđu sve kuće u carstvu kako bi saznala Kalafovo ime. Slijedi Kalafova poznata arija *Nessun dorma*, u kojoj slavodobitno pjeva, uvjeren u svoju pobjedu. Turandot je zarobila Timura i Liu kako bi saznala ime stranca. Iako ju je mučila, Liu ni na mukama nije otkrila Kalafovo ime jer ga je mnogo voljela. Kada su joj krvnici krenuli odrubiti glavu, ona je jednom od njih otela nož te se sama ubila. Turandot i Kalaf ostaju sami. Princeza je po prvi put doživjela ljubav.

Priznala je poraz, ali je odlučila da ne želi izlaziti više u javnost kad joj je Kalaf obznanio da je on sin svrgnutog kralja Timura.

Zora je svanula, a Turandot u svećanoj odjeći izjavljuje pred svima da je saznala ime stranca, a to je *ljubav*. (Turkalj, 1997: 289. – 293.)

9.3. Analiza arije „Tu che di gel sei cinta“

Tu che di gel sei cinta
da tanta fiamma vinta
l'amerai anche tu!
L'amerai anche tu!
Prima di quest'aurora
io chiudo stanca gli occhi
perché egli vinca ancora...
egli vinca ancora...
per non
per non vederlo piu!
Prima di quest'aurora
io chiudo stanca gli occhi
per non vederlo piu!

Ti, koja si od leda,
Poražena takvim plamenom
I ti ćeš ga voljeti!
I ti ćeš ga voljeti!
Prije ove zore
Ja ću sklopiti oči
Jer će on ponovno pobijediti
On će ponovno pobijediti
Da ga više
Da ga više ne vidim!
Prije ove zore
Ja ću sklopiti oči
Da ga više ne vidim!

„*Tu che di gel sei cinta*“ arija je iz trećeg čina u kojem se Liu žrtvuje za svoju ljubav, princa Kalafa. Turandot mučenjem Liu želi otkriti ime princa, no ona ga ne izdaje, već joj u patnji poručuje kako će ga i Turandot voljeti, premda hladna poput leda i njezino srce će ispuniti toplina ljubavi kada je princ ponovno osvoji.

Skladana je u es – mol tonalitetu, a izvodi se s veoma bolnom ekspresijom u sporom tempu. Arija obiluje promjenama u tempu koji čas ide naprijed, a onda se usporava sustenutima na najvišim tonovima as2 i b2 koji čine glavne kulminacije u ariji. Duge legato fraze, čiji se melodijski tok kreće postepeno gradirajući do visokih nota, dovodi do vrhunca emocija žrtve i istinske ljubavi.

Također, osim promjena u tempu događaju se i promjene u dinamici gradirajući stalno postepeno od piana prema fortissimu te se mjera mijenja iz 2/4 u 4/4. Pratinja udvostručuje glavnu melodijsku liniju, a melodijsko- ritamske strukture se često ponavljaju usporedno i gradirajući. Arija je trodijelnog oblika.

Vrlo je važno izbalansirati mjesta kulminacija koja se često pojavljuju tokom arije, pritom ne gubeći kvalitetu i nosivost tona. Zbog dugih fraza važno je ekonomično ispuštati zrak kako bi se fraza mogla postepno pojačavati i stišavati (*crescendo i decrescendo*). Nadalje, glas u trenutcima mora poprimiti boju patnje i žrtve, a u trenutcima kada Liu priča o ljubavi u tonu se mora osjetiti žar i strast. Emotivna i tehnička stabilnost su ključne za interpretaciju ove arije.

10. Zaključak

Analizom svih 17 djela, kroz biografije autora, uz još poneke zanimljivosti iz društveno – povijesnih okolnosti u kojima su skladani, spoznaje se slojevitost djela. To je bitno zbog interpretacije koja treba biti što autentičnija kako bi se mogla prenijeti poruka skladatelja, a usput i iznijeti svoj osobni izraz.

Uz dobro razumijevanje smisla djela, vokalna je tehnika također ključna za kvalitetnu izvedbu i interpretaciju. Stabilan i duboki udah, ekonomično trošenje zraka, pogotovo u veoma dugim frazama, zatim tjelesna aktivnost i dobar izgovor pridonijet će kondiciji tokom izvođenja djela na koncertu.

Dinamika, koja je ostvariva jedino glasom punim alikvotama sa širokim spektrom boja, također je značajna u samom izvođenju kako bi se postigao kontrast emocija i raspoloženja svih djela.

Važno je shvatiti da je glazba prije svega duhovna disciplina za koju je potrebno imati unutarnji mir te tjelesnu i duhovnu ravnotežu.

11.Literatura:

Andreis, J. (1975) *Povijest glazbe 1*. Zagreb:Liber Mladost

Andreis, J. (1975) *Povijest glazbe 2*. Zagreb:Liber Mladost

Andreis, J. (1975) *Povijest glazbe 3*. Zagreb:Liber Mladost

Andreis, J. (1974.) *Povijest glazbe 4*. Zagreb:Liber Mladost

Despić, D. (1997) *Harmonija s harmonijskom analizom*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva

Reich, T. (1956) *Muzička čitanka*, Zagreb: Školska knjiga

Tuksar, S. (2000) *Kratka povijest europske glazbe*. Zagreb: Matica hrvatska

Tuksar, S (2000) *Kratka povijest hrvatske glazbe*. Zagreb: Matica hrvatska

Žmegač, V. (2009) *Majstori europske glazbe od baroka do sredine 20. stoljeća*. Zagreb:

Matica hrvatska

<http://quercus.mic.hr/quercus/person/5226> (Pristup: 24.8.2019.)

<http://www.antonin-dvorak.cz/en/gypsy-songs> (Pristup: 23.4.2019.)

<https://hampsongfoundation.org/resource/antonin-dvorak-and-the-songs-of-his-time/>
(Pristup: 23.4.2019.)

<https://www.hyperion-records.co.uk/tw.asp?w=W4308> (Pristup: 29.8.2019.)

<https://year11music2compositionandportfoliotask.weebly.com/nacht-und-traumlume.html>

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=51003> (Pristup: 4.9.2019.)

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64338>(Pristup: 4.9.2019.)